

İÇERİDE – DIŞARIDA KEMALİZM TARTIŞMALARI VE DIŞ DÜNYANIN KEMALİZM ÇÖZÜMLEMESİ

İhsan TAYHANI*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi olan “*Kemalizm*”, uzunca bir süredir içeride ve dışarıda tartışılmaktadır. Demokratik bir düzende, herhangi bir düşünce sistemi de kuşkusuz tartışılabilir ve tartışılmalıdır. Ancak, tartışılacak kişi veya konu -eğer maksatlı değilse- öncelikle eksiksiz bir biçimde incelenmeli ve felsefi derinlik yakalanmalıdır.

Atatürk ve Kemalizm'e yönelik eleştirilerin böylesi bir boyutu olmadığı gibi, belirli çevrelerden sistematik olarak gelmesi de dikkat çekicidir.

Bu çalışmada, sözü edilen eleştirilerin toplandığı noktalar sergilenmiş, yüzeysel ve maksatlı yaklaşımlar, yine dış dünyadan olan, gerçekten bilgi sahibi, saygın çevrelerin görüşleri ile çürütülmeye çalışılmıştır.

Atatürkçü Düşünce sisteminin aşındırılması, içinin boşaltılması Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği açısından tehlikeli bir süreci başlatmış bulunuyor. Çalışmada bu tehlikeye de dikkat çekildi.

Anahtar Sözcükler: *İdeoloji, Kemalizm, Eleştiri, Dâbi, Lider.*

THE KEMALISM DISCUSSIONS INSIDE – OUTSIDE AND THE ANALYSIS OF KEMALISM OF THE OUTER WORLD

Abstract

“Kemalism”, which is the formation philosophy of the Turkish Republic has been a matter of debate inside and outside for a long time. In a democratic order, any thought system might be definitely debated or should be debated, as well. But first, the person or the subject that will be debated- if it is not intentional- should be examined completely and the core of the philosophy should be grasped.

The criticisms directed towards Atatürk and Kemalism have no such extension, and it is noteworthy that the mentioned criticisms come from the known social environments. In this study, the points on which the criticisms made have been exhibited. In addition, superficial

* Yrd. Doç. Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Gemikonağı Lefke /KKTC.

and purposeful approaches have been tried to be disproved with the views of prestigious outer environments who really have knowledge.

Having been worn and torn of Kemalism, and having been made meaningless of it have initiated a dangerous period for the future of the Turkish Republic. In this study, we have drawn attention to this danger, as well.

Key Words: *Ideology, Kemalism, Criticism, Genius, Leader.*

Giriş

Milli mücadele sürecinde, eylem içerisinde oluştuktan sonra, 1923 yılında ilân edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin “*Kuruluş Felsefesi*” olan Kemalizm, uzunca bir süredir içeride ve dışarıda tartışılmaya devam ediyor. Demokrasilerde söz ve düşünce özgürlüğünün doğal bir uzantısı olarak, her şey tartışılabileceği gibi, kuşkusuz Kemalizm de tartışılabilir. Ayrıca, Kemalizm'in düşün babası olan Mustafa Kemal Atatürk, “*Ben manevi miras olarak hiçbir âyet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış ilke bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır*”¹ dediğine göre, düşünce sistemi dokunulmaz ya da eleştirilemez değildir. Sorun, Atatürk'ü ve düşünce sistemini anlayıp-anla(ya)mama ve/veya bilinçli bir aşındırmaya yönelip-yönelmeme, giderek bir saldırı odağı haline getirip-getirmeme sorunudur.

Söz konusu talihsiz tartışmaları gündeme taşıyanların profilindeki çeşitlilik ve dönem dönem benzer eleştirilerin eşzamanlı oluşu ise dikkat çekicidir. İçlerinde yerli ve yabancı devlet adamları, politikacı, bilim adamı, diplomat, teknokrat veya üst düzeyde bir bürokrat, yazar, yorumcu hatta bir ajan bile görülebilir. Uğur Mumcu'nun nitelemesiyle “*Bilgi sahibi olmadan, fikir sahibi olanları*” ayıklarsak, dünyada hakkında en çok araştırma yapılan, makale ve kitap yazılan bir lideri ve onun düşünce sistemini anlamamakta ısrar edenlerin çok özel bir nedeni/nedenleri olmalıdır. Eğitim sistemimizde ise genellikle “*felsefi derinlikten*” yoksun, içi boşaltılmış, şekilcilığe indirgenmiş bir yaklaşımın sürdürülüyor olması, sınırlı miktarda var olan özün ders kitaplarından sistematik bir biçimde ayıklanması ve bu yönelişin giderek ivme kazanması da yine son derece düşündürücüdür.

Bu çalışmada; Kemalizm'in bir ideoloji olup olmadığı, eleştirilerin hangi noktalarda toplandığı, Atatürk'ün askeri kimlik ve kişiliği ile ulaştığı salt “*ulusal kabramanlığı*” değil, asıl onun dehâsı, düşünürlüğü, devlet adamlığı, siyasi önderliği ve bilgeliği tartışılacaktır. Söz konusu tartışma, geniş bir yelpazedeki yabancı devlet adamı, politikacı, bilim adamı, düşünür ve yazarın değerlendirmeleri ekseninde yapılacaktır.

Anılan değerlendirmelerin toplandığı, büyük bir emek ürünü olan Prof. Dr. Özer Ozankaya'nın “*Dünya Düşünürleri Gözüyle Atatürk ve Cumhuriyet*” adlı çalışması ile Muzaffer Ender'in “*Bütün Dünyada Atatürk*” adlı çalışmasını temel başvuru kaynağı olarak alacağız.

¹ İsmet Giritli, *Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünde Kemalist Devrim ve İdeolojisi*, İstanbul, 1980, s.13.

1.Kemalizm'e Yönelik Eleştirilerin Toplandığı Noktalar

Türkiye'nin Avrupa Birliğine giriş süreciyle başlayan ve 2002 yılındaki siyasi iktidar değişikliği ile birlikte ivme kazanan eleştiriler, şimdilerde ısrarla sürdürülüyor. Örneğin Prof. Dr. Atilla Yayla, 18 Kasım 2006 tarihinde, İzmir'de düzenlenen bir panelde, şunları söylemişti: “*Kemalizm ilerlemeden çok gerilemeye tekabül etmektedir. Cumhuriyet soyut bir öznedir, soyut bir nesneyi yüceltmek anlamsızdır. 1925 – 1945 dönemi ve 1950'den sonraki süreçler bir birinin panzehiridir. İlk dönemde sınırlanmaz siyaset varken, düşünce ve fikir özgürlüğü yoktu. Örnek İzmir'de Serbest fırkanın başına gelenler. Kemalizm medeniyeti çözücü bir unsurdur. Kemalizm nasıl diğer görüşleri gericilikle suçluyorsa, kendisi de buna hazırlanmalıdır. Kemalizm ezeli ebedi hakikat değildir...*”².

Sözü edilen konuşmasının kamuoyundaki yankıları devam ederken, 14.12.2006 günü Fatih Altaylı'nın ATV'deki “*Teke Tek*” adlı programına çıkan Yayla, ileri sürdüğü görüşünün arkasında durmuş ve “*1925 – 1945 arasında bazı paradigmalarn geriye gidiş olduğunu, düşünce özgürlüğü, çoğulculuk bakımından 1950'den sonra kendi paradigması açısından bir ileri gidiş*” olduğunu vurgulamış ve “*Kemalizm'in de bir ideoloji olup olmadığını bilmediğimi*”³ belirtmişti.

Yayla, 2007 yaz aylarında getirilen sivil anayasa tartışmalarına da katılmış ve düzenlenen bir panelde; “*... Kemalizm'in anayasadaki yerine ilişkin tartışmaların faydalı olacağı*” görüşünü savunarak “*Anayasa'da Kemalizm olmamalıdır. Bence Kemalizm ideoloji değil, çünkü bölgesel bir düşünce sistemi*”⁴ diyerek içerisinden Atatürkçü düşünce sisteminin ayıklandığı anayasa taslak çalışmalarına da destek vermişti.

18 Kasım 2006 günü İzmir'de yaptığı sözü geçen konuşmasından ötürü ise İzmir 8. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tutuksuz yargılanmış ve yargılama 28 Ocak 2008 günü sonuçlanmıştı. Mahkeme, indirimler de uygulayarak sanığa 1 yıl 3 ay hapis cezası vermiş, anılan ceza iki yıl süreyle bir uzman denetiminde kalmak suretiyle ertelenmişti. Biz, bu kararın düşünce özgürlüğünü zedeleyen bir karar olmasından endişe duyarken, karardan bir yıl sonra Atilla Yayla, 13 Ocak 2009 günü Mehmet Gündem'e verdiği bir röportajda; “*Kemalizm'in ne olduğunu tam olarak tespit etmek zor. Yerine göre bir iktidar paylaşım haritasına, yerine göre bir zihniyet dünyasına verilen bir isim. Bazı seküler- politik bir din olarak, bazı de devlet marifetiyle yeni bir insan ve toplum yaratma projesi olarak karşımıza çıkabiliyor...*”⁵ şeklindeki sözleriyle, söz söyleme ve düşünce açıklama bağlamında değil, fakat içerik bağlamında bir değerlendirme yapıyor ki, biz de bu yönüyle ilgileniyoruz.

Yine aynı röportajda; “*Kemalizm darbe mi, devrim mi?*” diye soruyor ve Kemalizmin ideolojiler literatüründeki yerini ise şu sözlerle sorguluyor: “*İdeolojiler zaman ve mekân sınırlılıklarını aşan, her toplumu ve her dönemi ilgilendiren önermeleri ve formülleri olan tutarlı ve sistematik fikirlerdir. Kemalizm'de bu özellikler bulunmaz. Sosyalizm veya Liberalizm bir Alman, Çinli, ya da Afrikalı için de anlam taşır. Kemalizm ise ağırlıklı kısım*

² *Yeni Asır*, 19 Kasım 2006.

³ ATV, *Teke-Tek* Programı (Fatih Altaylı), 14.12.2006.

⁴ Atilla Yayla, *Cumhuriyet*, 16 Eylül 2007.

⁵ Mehmet Gündem, *Yeni Şafak*, 13 Ocak 2009.

itibariyle daha çok belirli bir topluma ve bir döneme mahsus görünmektedir. Bu yüzden Kemalizm'i olsa olsa ideolojimsiler grubuna dâhil edebiliriz. Bu bakımdan diğer bazı mahallî ideolojimsilerle, özellikle Baasçılık'la karşılaştırabiliriz"⁶.

Kemalizm üzerinde fikri, felsefi bir tartışma yaptığı iddiasında olan Yayla, anılan röportajında; "...Laikliğin iyi ve gerekli olduğuna inanıyorum ama dev bir soru burada bizi bekliyor: Hangi Laiklik? Özgürlüğün ve barışın aracı olan demokratik laiklik mi, yoksul pozitivist felsefeye dayanan, bir dine dönüşen ve özgürlüğü boğan totaliter laiklik mi?"⁷ sorusunu geliştirerek Kemalizm'in bir din olduğu yargısına ulaşıyor. Röportaj, Kemalizm'i sadece tarihin ve kültürün bir parçası sayıyor ve 21. yüzyıl Türkiye'sini taşıyıp, taşıyamayacağını sorgulayıp, Kemalistleri suçlayarak sürüp gidiyor. Başka bir çalışmanın konusu olabilecek ölçekteki eleştiriler dikkat çekicidir. Çünkü daha sonra dile getirilecek olan dış dinamiklerin Kemalizm'e yönelik eleştiri, yaklaşım ve hatta saldırıları ile ilginç bir biçimde örtüşmektedir.

Yine akademik çevreden, Atılım Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Levent Köker, 10.11.2005 günü haberrx.com'a düşen "Kemalizm Üzerine" başlıklı bir yazıda, "Kemalizm'e artık aşılması gereken bir tarihi fikirler bütünü olarak bakmamız gerekir"⁸ vurgusunu yaptıktan sonra, "Kemalist Türkiye'nin siyaset ve sosyal bilimciler tarafından 'vesayet rejimi' veya 'vesayet ideolojisi' olarak adlandırılmış olduğunu da hatırlatmak lazım"⁹ diyor.

Zaman Gazetesi köşe yazarlarından, aynı zamanda bir akademisyen olan İhsan Dağı da, 4 Ocak 2008 günlü köşe yazısında, "Günümüzde Kemalizm nasıl anlamlandırılabilir? Artık aşılması gereken bir tarihi fikirler bütünü olarak bakmamız gerektiğini söylememiz lazım..."¹⁰ diyerek, Prof. Dr. Levent Köker'in yukarıda alıntılarımız sözleri ile ilginç bir örtüşme sağlıyor.

Dağı, söz konusu saptamayı yaptıktan sonra, "Yenilendiği zaman Kemalizm, Kemalizm olarak kalır mı? Kalmasa da kalmas. Öyle de bir derdimizin olmaması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye AB sürecinde eğer ilerleyecekse, bu olacak ve hatta olmak zorundadır. Geçmişte çok tartışıldı. Nathalie Tocci adında bilim insanı, 'Kemalizm olduğu sürece Türkiye'nin Avrupa'yla entegrasyonu gerçekleşmez' türünden bir yargıyı temellendirecek bazı çalışmalar ve raporlar yayınladı. Haksız değildi. Bugün de aynı noktadayız"¹¹ diyerek sözünü ettiği bilim insanı ile ittifak kuruyor.

Dağı, yine her biri ayrı ayrı tartışılması gereken Kemalizm'e yönelik eleştirilerini şöyle sıralıyor: "Kemalizm tarihin, yani hayatın akışına yenik düşmüştür..."¹² "Toplum, devletin denetiminden, yani devlete hâkim olan ideolojinin kontrolünden iletibeht çıktı."¹³ Devam ediyor; "Devlet memurları ideolojisi olan Kemalizm pazar ekonomisinin içine sığmıyor,

⁶ Gündem, a.g.g.

⁷ Gündem, a.g.g.

⁸ <http://www.haberrx.com>, 10 Kasım 2005.

⁹ A.g.b., 10.11.2005.

¹⁰ İhsan Dağı, Zaman, 4 Ocak. 2008.

¹¹ A.g.y.

¹² A.g.y.

¹³ A.g.y.

sığmaz¹⁴. “Kemalizm bugünkü dünyanın ruhuna aykırıdır; piyasa ekonomisi, demokrasi ve çoğulculuk ortamında hayat bulamaz...”¹⁵ “Kemalizm, dünyadan kopuk bir Türkiye’nin ideolojisi olabilir”¹⁶. “Kemalizm dünyayı korkutuyor olabilir. Kendi halkına, komşularına, dünyaya meydan okuyan, maceraperest ve otoriteren ‘çağdaş’ neo-Kemalist hareketler gerçekten korku salıyor etrafa...”¹⁷ sözleri ile de gerçekleri bir kalem darbesiyle alt üst ettikten sonra , “Kemalizm ile nereye kadar? Piyasa ekonomisine, demokrasiye ve açık topluma kadar”¹⁸ şeklindeki sözleriyle son noktayı koyuyor.

Yine bir akademisyen olan Prof. Dr. Eser Karakaş ise, 16 Kasım 2008 günlü Star Gazetesi’nde; “...Çağdaş demokratik bir hukuk devletinde milletvekillerinin göreve başlarken Atatürk ilke ve İnkılapları üzerine yemin etmesi, yükseköğretim kanununun dördüncü maddesinde yükseköğretimin Atatürk ilke ve inkılapları çerçevesinde yapılacağına yazılması, Siyasi Partiler Kanunu’nda tüm partilerin Atatürk ilke ve İnkılaplarından ayrılmayacağına yazılması. Doğrusu 2008 senesinde, AB ile katılım müzakereleri yürüten bir ülkede kabul edilebilir şeyler değil”¹⁹ diyerek Cumhuriyetin temel felsefesinden vazgeçilmesini öneriyor ve “...Atatürk’ün hatırası hepimizin ortak tarihi, hatırası demek ve bu ortak hatıraya saygılı olmalıyız; ama bu saygı birilerinin uydurduğu Kemalizm denen ve ne anlama geldiği bile belli olmayan bir ideolojinin devlet ideolojisi olarak dayatılması anlamına gelmemeli”²⁰ diyerek Kemalizm’i küçümsüyor, yok sayıyor ve “Atatürk kimimizin daha az ya da daha çok takdir ettiği devlet kurucumuz ve birinci Cumhurbaşkanımız; nokta”²¹ sözleriyle Atatürk’ü salt ulusal kahramanlığa indirgeyerek tarihin sayfalarına gömüyor.

Kemalizm’e yönelik saldırıların yapıldığı geniş yelpazede yer alan gazeteciler de var kuşkusuz. İster bilim adamı, ister politikacı, isterse gazeteci olsun biri, diğerini referans alıyor, yer yer benzer cümleleri kullanıyorlar!.. Aralarında bu bağlamda ilginç bir dayanışma var.

Abdurrahman Dilipak da, Vakit Gazetesi’nde “Kemalizm Nedir?” başlıklı yazısında: “Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Cumhuriyetçilik, İnkılapçılık, Devletçilik gibi kavramlar 1. Dünya savaşı yıllarında kaldı. Türkiye’yi Hitler, Mussolini ve Stalin’in biçimlendirdiği bir dünyada oluşan kavram ve kurumlara, devlet anlayışına kimse daha uzun süre mahkûm bırakamaz. Paradigma iflas etti. Kemalistlerin artık bunu görmeleri gerek ...”²² diyor ve Prof. Dr. Levent Köker’i referans göstererek onun “Kemalizm bir din değildir. Kendisini içten ve dıştan eleştiriye tabi tutarak yenilemesi gerek. Yenilediği zaman Kemalizm, Kemalizm olarak kalır mı? Kalmasa da kalmasa...”²³ sözleri ile beklentisini dile getiriyor. Dilipak yazısını, “...Evet, eğer Kemalizm bir din, ya da dogma, bütün zaman ve mekânlarda geçerli tek

¹⁴ A.g.y.

¹⁵ A.g.y.

¹⁶ A.g.y.

¹⁷ A.g.y.

¹⁸ A.g.y.

¹⁹ Eser Karakaş, Star, 16 Kasım 2008.

²⁰ A.g.y.

²¹ A.g.y.

²² Abdurrahman Dilipak, “Kemalizm Nedir?”, Vakit, 26 Ağustos.2007.

²³ A.g.y.

doğa üstü bir güçse o zaman bu bir inanıştır ve o zaman laiklik kuramına göre, bu yapıyı siyasetin dışına çekmek gerekir”²⁴ diyerek sonlandırıyor.

1.1. Siyasi Kanattaki Kemalizm Eleştirileri

Siyaset dünyasındaki Kemalizm eleştirileri bir kitapta toplanacak kadar kapsamlıdır. Eğer bilinçli bir yıkım etkinliği değilse, bilimsel bir düzlemde tartışılıyorsa, daha önce vurgulandığı gibi demokratik bir toplumda siyasi yelpazedeki eleştiriler de kuşkusuz doğal karşılanmalıdır.

1. 2. Dış Dinamiklerin Kemalizm Eleştirisi

Türkiye Cumhuriyeti'nin yapı taşı olan Kemalizm, özellikle AB Türkiye masası temsilcileri tarafından da hedef alınıyor. Belirli sürelerle görev üstlenen komiserlerin, isimleri sık sık değişmekle birlikte, Atatürk ve Kemalizm'e yönelik eleştirileri değişmiyor, hemen hemen aynı noktalarda toplanıyor.

CIA eski Orta Doğu masası şefi Graham Fuller veya Paul Henze'den başlayıp, Lagendijk'lere, kadar uzanan geniş bir yelpaze burada da var.

Örneğin gazeteci Ufuk Güldemir'in röportaj yaptığı Graham Fuller; 1990 yılında “*Atatürk'ün düşünceleri çağı için son derece güçlü düşüncelerdi. Ama Türkiye artık ulusal kimliğini, yöreğini, dünyadaki rolünü, hatta İslâm'ın günlük yaşamdaki yerini yeniden düşünmelidir*”²⁵ diyor ve bu tarihten on yıl sonra ABD'de “*Ulusal Yara*” adıyla üç ayda bir yayımlanan bir dergide; “*Türkiye, Balkanlar, Ortadoğu ve Müslüman dünyasında en başarılı ülkelerden birisi olmasına rağmen, hâlâ Avrupa Birliği'ne tam üyelik kriterlerini yerine getirmekte ciddi problemlerle karşı karşıyadır. Bu problemlerin özünde Kemalizm yatmaktadır*”²⁶ şeklindeki vurgusuyla Kemalizm'den kurtulmak gerektiğini belirtiyor; aynı yazıda, Kemalist Cumhuriyete yönelik şu eleştiriyi getiriyor: “*... Eski Kemalist deyimle 'Cumhuriyetçilik' artık çağdaş, liberal, demokrasi çerçevesinde ele alınmalıdır*”²⁷.

Fuller, zaman dizinsel olarak benzer değerlendirmeler yapıyor ve gelen eleştiriler üzerine nihayet kendisini şu sözlerle savunuyor: “*... Zorunlu batılılaşma Türk toplumunda bazı yaralar bıraktı. Kendi Osmanlı tarihini, İslâm geleneklerini sevenler vardı. Batılılaşma İslâm'ı aşağılayan bir hâle dönüşünce bu bir hoşnutsuzluğa yol açtı. Kemalizm'in sonuna geldiğini ve belki de sonuna gelmesinin iyi olduğunu söyledim*”²⁸.

Graham Fuller, 2008 yılında Timaş yayınlarından çıkan, *Yeni Türkiye Cumhuriyeti: Yükselen Bölgesel Aktör* isimli, Mustafa Acar'ın çeviri kitabında da genel olarak yukarıdaki tezini pekiştirici nitelikte değerlendirmeler yapıyor ve Atatürk Cumhuriyetinin formatını değiştirme misyonunu sürdürüyor

²⁴ A.g.y.

²⁵ Ufuk Güldemir, *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1990.

²⁶ Graham Fuller, “Atatürk and After”, *The National Interest* 61, Fall 2000, USA, p.p.198-203.

²⁷ A.g.d., p.203.

²⁸ Poyraz, a.g.e., s.111.

Hollandalı Hıristiyan Demokrat Parlamenter Arie Oostlander ise, 2003 yılı Mart ayında Avrupa Parlamentosu Dışişleri Komisyonu'na sunulan ve 19 Mart 2003 tarihinde onay gören raporunda; “*Türk devletinin temel felsefesi olan Kemalizm, Türk devletinin bütünlüğüne yönelik ölçüsüz endişe kaynağı oluyor. Kemalizm Türk kültürünün ve milliyetçiliğinin homojenliği üzerinde duruyor. Devletçilik, ordunun güçlü rolü, dine karşı çok katı bir tavır gibi yaklaşımlara öncelik veren Kemalizm felsefesi, Türkiye'nin AB'ye katılımına köstek oluşturuyor*”²⁹ diyor.

AB Türkiye Karma Parlamento Komisyonu Eş başkanı Joost Lagendijk, 2007 yılında İzmir'de Batı Anadolu Sanayici ve İşadamları Derneği (BASİFED) tarafından düzenlenen “*Müzakere Süreci ve Sivil Toplum Kuruluşları*” konulu panelde; Türkiye'de ordunun rolünün değiştirilmesi gerektiğini ileri sürüyor³⁰ ve Kemalizm'in yapı taşı olan laiklik prensibinin sulandırılmasının kapısını aralıyor.

Görüldüğü gibi dış dinamiklerin, Türkiye'nin Avrupa Birliğine giriş sürecinde ilerleme Raporları kapsamındaki Kemalizm eleştirileri, sistematik bir biçimde ve hemen her ortamı kullanarak devam etmektedir.

2. Kemalizm Bir İdeoloji Midir, Değil Midir?

Çalışmanın bu bölümüne kadar sergilenen eleştirilerde, başta kimi akademisyenler olmak üzere sözünü ettiğimiz hemen her kesimde bir kafa karışıklığı olduğu görülüyor.

Bu nedenle, önce bilimsel bir “*ideoloji*” tanımı getirmekte yarar görüyoruz. Anthony Downs, “*ideoloji*” kavramını, “*iyi bir toplumun sözel ifadesi ve böylesi bir toplumu inşa etmenin temel aracıdır.*”³¹ şeklinde tanımlamaktadır. Zaman içerisinde tanıma farklı anlamlar yüklenmiş ve sonuçta kavram; bir kişiye, gruba, topluma ait özel çıkarları haklılaştırmaya (*meşrulaştırmaya*) yarayan sistem anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Anılan anlam yükleri bağlamında bakıldığında, Kemalizm'in, hepsinde tanımını bulan bir ideoloji olduğu görülür. Kemalizm, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Büyük Türk Devrimi'nin teorisi ve pratiğini ortaya koyan fikirleri, düşünceleri inceleyen ve bunu Türk Ulusu'nun yaşam ve geleceği açısından bilimsel bir temele oturtarak ilkeler bütünü haline getiren, sonucu da alınan bir ideolojidir.

Kemalizm; “*dünyaya, topluma ve insana yönelik duygular, tutumlar ve düşünceler sistem?*” sayılması bakımından da bir ideolojidir. Çünkü Kemalizm, devrimin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün ve onun başyapıtı, laik- demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk ulusunun dünyaya, topluma ve insana yönelik duygularını, tutumlarını ve düşüncelerini temsil eden bir düşünce ve eylem bütünüdür. Kemalizm, bir ideolojidir; çünkü Büyük Türk Devrimi'nin ve Türk Ulusu'nun ulusal çıkarlarını, somut olarak Lozan'da masa başında meşrulaştırmıştır.

²⁹ *Hürriyet*, 21 Mart 2003.

³⁰ *Yeni Asır*, 3 Mart 2007, s.16.

³¹ Akt. Michael G Roskin, Robert L. Cord, James A. Medeiros, Walter S. Jones, *Political Science: An Introduction*, Pearson Prentice Hall Publishing, New Jersey USA, 2006, p.93.

Kemalizm’i en doğru bir biçimde yorumlayan ve anlatan, bedelini de sinsi bir tuzak sonucu hayatı ile ödeyen Kışlalı ise, Kemalizm’i akla ve insancıl değerlere dayalı “çağdaş” bir toplum özlemine yanıt veren, geri kalmışlıktan kurtulma istencini yansıtan bir ideoloji³² olarak tanımlar.

Kemalizm, ulusun ve bilimin egemenliği ideolojisidir. Bu nedenle de ulusal ve bilimsel egemenliğin bulunmadığı ezilen ve geri tüm uluslara yön veren bir ideolojidir. Kemalizmin Tunus’tan Çin’e kadar çeşitli ülkelerde etkili olması da, işte onun bu uluslar arası niteliğinden ileri gelmektedir³³.

2.1. İdeoloji Olarak Dış Dünya’nın Kemalizm Algısı

Fransız anayasa hukuku uzmanı ve siyaset bilimcisi Maurice Duverger, Kemalizm’in ideolojik boyutuna ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

“İkinci Dünya Savaşı’na kadar Mustafa Kemal’in eseri, Türkiye çapında değerlendirildi, Eski bir ülkenin modern bir millet haline gelebilmesi için harcanan çabayı takdir etmeyen yoktu. Söz konusu eser 1945’ten bu yana bir örnek değeri kazandı.

Kemalizm, Türkiye tarihinin bir parçası olmaktan çıkıp politik bir sisteme önderlik etmeye başladı. Çünkü yeryüzünde henüz Moskova ya da Pekin tımarına girmemiş olan üçüncü çeşit devletlere yol göstermektedir. Bu sitem, Marksizmin karşısına dikilen ikinci bir alternatiftir”³⁴.

Duverger’in bu yaklaşımı, Kemalizm’in belirli bir evreden sonra sınırları aşarak, mazlum uluslara da örneklik eden bir “ideoloji” olduğunu göstermektedir.

Sorbonne Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanı Prof. Pierre Ansart’ın bu konudaki değerlendirmesi ise şöyledir:

“Eğer Kemal Atatürk zamansal–mekânsal kilometre taşlarını, başvuru işaretlerini değiştiriyorsa, bunu her şeyden önce siyasal eylemiyle, bir toprağı savunma ve ona dokunulmaz bir nitelik kazandırma kararlığı ve hırsı ile gerçekleştiriyor. Mekânsal başvuru kilometre taşlarının işaretlerindeki bu değişmeyi o, 1915 Nisan’ında Gelibolu yarımadasında ve her muharebenin, her zaferin, sınırların dramatik niteliğini, milli toprağın dokunulmaz karakterini yoğurup, biçimlendirdiği bütün iç savaş ve dış savaşlar sırasında gerçekleştirmiştir.

...Kemalist ideoloji bu yeni siyasal duyarlılığın öğreticisi olarak da ele alınabilir. Nitekim 1924 Anayasası’nda yer alan ünlü ilkeler, aynı zamanda bu değişiklikleri doğrulayan çağrılardır. Milliyetçilik ve Halkçılık ilkeleri, artık geleneksel ideallere değil fakat birinci olarak bağımsızlığı içinde millete ve kendi kimliği ile halka saygı göstermeyi gerektirmektedir.

İnkılâpçılık ilkesi, reformların mümkün olduğunu, arzu edilir olduğunu ve böylece geleceğin geçmişe göre bir ilerleme olabileceğini göstererek zamansal yapının dönüştürülmesini meşrulaştırır. Kemalist ideolojinin altı ilkesi tüm yönleri ile siyasal duyarlılıkların bu bilinçli dönüşümüne katılırlar”³⁵.

³² Ahmet Taner Kışlalı, *Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi*, İmge Kitapevi, Aralık 1995, Ankara, s.15.

³³ Osman Bahadır, “Bilim ve Kemalizm”, *CBT* 1029/14, 8 Aralık 2006.

³⁴ Muzaffer Ender, *Bütün Dünyada Atatürk*, Milli Eğitim Bakanlığı Yyn., İstanbul, 2005, s.95.

³⁵ *A.g.e.*, s.114.

Ansart'ın yukarıdaki çözümlemesi de, Kemalist ideolojinin eylem içerisinde oluştuğunu ve Kışlalı'nın dediği gibi ne geçmişin bekçiliği ne de kalıplaşmış bir inanç sistemi olmadığını, geleceğin öncüsü olduğunu³⁶ çok yalın bir biçimde sergilemektedir.

Landau ise, *The Spectator* Dergisi'nde yer alan bir makalesinde Kemalizm için şunları söylüyor: “*Modern Türkiye'nin temeli olan Kemalizm, ne yalnız politik ve sosyal bir sistem ne sadece bir hayal felsefesidir. O, bunlardan daha fazla bir şeydir. Kemalizm, Türkiye'nin modern ilim ve ilerlemeye açılması, yeni sanayi, yeni, öğretim ve eğitim demektir*”³⁷.

Varşova Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Jerzy J Wiatr da Kemalizmin ideolojik boyutuna ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Tarihte, kendilerinden sonra etkileri de kaybolan sayısız büyük adam yanında, daha az olmakla beraber kalıcı izler bırakanlar da vardır, fakat etkileri kendi milletlerinin tarihlerini aşmış, beynelmil olay olanlar özellikle çok enderdir. ... Kemalizm'in inkılâpçı ideoloji olarak hem birçok Asya ve Afrika, hem de bir yere kadar Latin Amerika ülkelerinin siyasi gelişmelerindeki etkisinden dolayı Kemal Atatürk'ün son kategoridekilerin önde gelen bir örneği olduğudur. Popüler gazetecilik ve siyasal bilimler dilinde sık sık Mısır veya Arjantin'de, Nijerya veya Brezilya'da, Endonezya ve Irak'taki genç Türklerden bahsedilir. Bu terimin altında yatan Kemalizm'in yalnız Türkiye de değil, genelde gelişmekte olan ülkelerdeki etkisinin takdiridir.

Kemalizm'in niçin başarılı olduğunu kendimize sormalıyız. Onu Türkiye'deki ilerici gelişmenin yaşayabilen ve etkisini sürdüren ideoloji ve gelişen dünyadaki diğer birçoklarına cazip bir model yapan nedir?

Kemalizm, benzeri ilk defa gelişmekte olan bir ülkede görülen ve tarihi deneyimden geçmiş bir gelişme ideolojisidir. Samuel P. Huntington, birçok ülkenin modernleşme sorunlarıyla mücadele ettikleri yolun rastlantı ve talihin eseri olduğuna karşılık, Türkiye'deki değişiklik sırasının Kemal tarafından bilinçli olarak plânlandığını ve birlik-otorite-eşitlik örneğinin en etkili modernleşme sırası olduğunu yazmaktadır.

...Türk inkılâbının mânası, Kemalizm altı prensibi içindedir; bunlar milliyetçilik, cumhuriyetçilik, laiklik, halkçılık, devletçilik, reformculuk. Bu altı ilke Türkiye'nin yeni siyasal kültürünün en esaslı görüşünü teşkil etti. Geleceğin reformcuları kendi çalışmalarının ideolojik çatısını aradıklarında Kemalizm'de millet yaratma, modernleşme ve sosyal reformların örneklerini gördüler. Nasır'ın “İnkılâbın Felsefesi” ideolojik birleştirmenin ilginç bir örneğidir ki burada Kemalizm'den faydalanma çok önemli bir rol oynamaktadır.

...Önemli olan gerçek şudur ki, Kemalizm'in altı ilkesinden beş tanesi gelişmekte olan ülkelerin ilerici programlarına hemen hemen evrensel kabul edilen ilkelere; yalnız bir tanesi sık sık bilhassa koyu İslâm geleneklerine bağlı ülkelerde reddedilmektedir ki bu da “Laiklik” ilkesidir.

³⁶ Kışlalı, *a.g.e.*, s.15.

³⁷ Ender, *a.g.e.*, s.138.

Türkiye büyük tarihi tecrübeden geçerken Kemal Atatürk gibi bir lideri olduğu için talihliydi. Buna şans denilebilir³⁸.

Wiatr'ın Kemalizm'in ideolojik boyutuna ilişkin yukarıdaki sözleri, çalışmamızda sözü edilen içerideki Yayla, Karakaş veya Dağı gibi akademisyenlerin - eğer kasıtlı değillerse- kafa karışıklığını giderecek içerik ve derinliktedir.

Hem Kemalizm, hem de onun güncelliği konusunda Gorbaçov ise şunları söylemektedir: “Atatürk belli bir şeyi kendisine doğma olarak kabul etmemiştir. Atatürk yeni ve genç topluma belli bir yön vererek, kendine özgü bir yolda yürümesini değil, toplumun istediği bir rejimi bulmasını istiyordu. Mustafa Kemal Atatürk akıllıca davrandı, ancak zaman yetersizdi. Yaptıkları onun ne kadar büyük bir insan olduğunu gösteriyor. Atatürk'ün mirasına saygı göstermeye değer. Zira onun ilkeleri sadece Türkiye için değil, bugün karşımıza çıkan problemlerin çözümünde de önemini yitirmemiştir. Atatürk düşüncesi yaşlanmadı. O, sadece geçmiş değil, aynı zamanda gelecektir de. Bence Atatürk'ün bu ilkeleri günümüzde daha da günceldir. Sovyetler Birliği'nin dağılması, Sovyetler Birliği'nde totaliter rejime son verilmesi, komünizmin yenik düşmesine ilişkin kanamalar faydasız kanamalardır. Aslında yenik düşen Sosyalizm değil, Sovyetler Birliği'nde uygulanan totaliter, dikta modeli idi. Herhangi bir ülkenin refahı için liberal değerlerin yanı sıra, sosyal değerlerde ihtiyaç vardır”³⁹.

Gorbaçov'un sözleri, Atatürk'ü bir diktatör olarak değerlendirip, düşünce sistemini de totaliter bir düşünce sistemi olarak görüp, gösterme çabasında olanlara yanıt niteliğindedir.

2.2. Devlet ve Siyaset Adamı Olarak Atatürk

Salt “ulusal bir kabraman” motifine indirgenen Atatürk'ün, devlet ve siyaset adamı yönünün de, özellikle eğitim izlencelerinde yine perdelendiği kanısını taşıyoruz.

Biz burada Atatürk'ün bu yönünü dünyanın, saygın bilim, sanat ve devlet adamlarının değerlendirmeleri ile anımsatmaya çalışacağız.

Bu konuda Amerika'nın Türkiye eski Büyükelçisi General Charles H Sheril, şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “... Bugün hiçbir yerde, kendisinden üstün devlet adamı bulunmayan Mustafa Kemal kadar büyük, liyakatlı bir şahsı Türkler nadiren yetiştirmişlerdir... Dünyayı kendine hayran bırakan bu Türk, Türklerin göğsünü Türk olduklarından, tarihlerinden ve dillerinden dolayı bir daha kabartmış ve Türkiye'nin geleceği için geçmiş yüzyılların toplayamadığından daha fazla bir kudret toplamıştır”⁴⁰.

General Douglas Mac Arthur ise, Atatürk'ün devlet adamlığını şu sözlerle değerlendiriyor: “Asker-Devlet adamı, çağımızın en büyük liderlerinden biri idi. Kendisi, Türkiye'nin dünyanın en ileri ülkeleri arasında hakettiği yeri almasını sağlamıştır. Yine O, Türklerle, bir milletin büyüklüğünün temel taşı olan kendine güvenme ve dayanma duygusunu vermiştir. Ben, Atatürk'ün yakın arkadaşlarından biri olmakla büyük şeref duyuyorum”⁴¹.

³⁸ A.g.e., s.s.186-188.

³⁹ Özer Ozankaya, *Dünya Düşünürleri Gözüyle Atatürk ve Cumhuriyeti*, Nisan 2000, s.32.

⁴⁰ Ender, a.g.e., s.23.

⁴¹ A.g.e., s.22.

Yine aynı konuda Prof. Gotthard Jaeschke, şu değerlendirmeyi yapıyor: “Atatürk, büyük bir diplomat ve aynı zamanda sırası gelinceye kadar dikkatle kendini tutmasını bilen içinde inkılâp ateşi yanan eşsiz ve büyük bir devlet adamı idi”⁴².

Eski Fransız başbakanı Edouard Herriot da Atatürk’ün devlet adamlığını şu sözlerle anlatıyor: “O’nda hayran olduğum iki olağanüstü nitelik var: Biri, alev gibi parlayan yurt sevgisi, diğeri, eserine mutlak bir mantık ve birlik sağlayan kendine güven... Bir tek adam, her şeyi tasarlamış, her şeyi gerçekleştirmiştir. O’nun kazandığı ün ve gördüğü saygının yüceliği, eşsizliği kolayca anlaşılır. Tanrıların hiçbirisi, ona, ‘Büyük devlet adamı’ ünvanını vermekten kendini alıkoymaz”⁴³. Önceki İngiliz Genelkurmay başkanlarından Neil Cameron ise şunları söylüyor: “Bütün İngiliz subayları, Çanakkale Savaşları sırasındaki başarıları ve Modern Türk Devleti’nin kuruluşundaki çabaları dolayısıyla Atatürk’ü çok iyi tanır ve ona hayranlık duyar. Atatürk, dünyanın gördüğü en büyük komutan ve devlet adamından biridir”⁴⁴.

İngiliz yazar ve gazeteci Herbert Sidebotham Atatürk’ün devlet adamlığı konusunda şu ilginç değerlendirmeyi yapmaktadır: “... Bugünkü Avrupa’nın en güçlü devlet adamıdır diyebileceğimiz Atatürk, hiç şüphesiz devlet adamlarının en cesur ve en orijinalidir”⁴⁵.

İsviçre’den Prof. Eugene Pittard ise şunları söylüyor: “Atatürk, gerçek bir devlet yaratıcısı olmuştur. Devlet kuranların Pantheon’unda O, hak ettiği yeri alacaktır.

1911 yılından itibaren Türkiye tarihini şöylece bilmek bile Atatürk tarafından yapılmış olan değişikliklerin derinlik, genişlik ve etkisini anlamak için yeterlidir.

Mübalahasız ‘Türk Mucizesi’ diyebileceğimiz hamlenin ne olduğunu, Batı, gereğince bilmiyor. Hâlbuki kendisi için bunda birçok ders bulabilir...”⁴⁶.

2.3. Atatürk’ün Dehâsı

Atatürk’ün dehâsını ve düşünürlüğünü görmek için, on beş yıl gibi kısa bir zaman dilimine sığdırdığı o nefes kesici açılım ve atılımlara bakmak yeterlidir. Çünkü batının yüz yıllarla ifade edilen, uzun bir sürecin sonunda ulaştığı noktaya Türk toplumu, çok kısa bir sürede ulaşmıştır. Prof. Dr. Herbert Melzig, Atatürk’ü asrın (20.y.y) gerçek önderi olarak gördüğünü vurguladıktan sonra O’nun dehâsına ilişkin başka hiçbir söze gerek kalmayacak biçimde şu değerlendirmeyi yapıyor:

“Büyük Yunan Filozofu Plato’nun: ‘Krallar filozof olsa ve filozoflar kralların tahtlarına otursaydı...’ şeklindeki dileği, iki bin yıllık tarihte meydana gelmedi. Hâlbuki yirminci yüzyılda ilk defa olarak Atatürk’ün şahsında Plato’nun istediği gibi, kelimenin tam anlamıyla bunu görmekteyiz. O bir dâbi, bir fikir adamı olarak bir milletin, yani Türk Milleti’nin mukadderatını ele almış ve bu militle atıldığı Kurtuluş Savaşı, bu milletin medeni durumunu değiştiren bir inkılâp ve diğer milletlerin haklarını da koruyan bir barış ile insanlığa muhteşem bir örnek vermiştir”⁴⁷.

⁴² A.g.e., s.43.

⁴³ A.g.e., s.87.

⁴⁴ A.g.e., s.132.

⁴⁵ A.g.e., s.137.

⁴⁶ A.g.e., s.156.

⁴⁷ A.g.e., s.s.38-39.

Oxford Üniversitesi'nden dil bilimci, Prof. Dr. Geoffrey Lewis de Atatürk'ün zekâsı konusunda şunları söylüyor:

“Kuşkusuz Atatürk çok üstün zekâya sahip bir insandı. Kendisinin asker olduğunu biliyorum ama özünde bir bilgin olduğuna inanıyorum Çankaya ve Anıtkabir'deki kitaplığına bir bakın. Ne kadar çok okuyan bir insan olduğunu görürsünüz”⁴⁸.

Türk ordusu 1922'de düşmanı Akdeniz'e döktükten sonra İngiliz İşçi Partisi Lideri olan Mac Donald'ın, Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarında emperyalist İngiltere'nin başbakanı, Türk ve Atatürk düşmanlığı ile ünlü Lloyd George'u, yenilgi üzerine parlamentoda *“Hazineden bu kadar para harcandı. Hani Anadolu taksim edilecek, hani boğazlar bizim olacaktı?... Gelsin besap versin”* sözleriyle sorgulayınca, Lloyd George'un; *“Yüzyıllar, çok seyrek debâ yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki, o büyük dâbi çağımızda Türk Milleti içinden çıktı. Mustafa Kemâl'in dehâsına karşı elden ne gelebilirdi”⁴⁹* şeklindeki cevabı son derece gerçekçidir.

Atatürk öldükten sonra, 1938 yılında Sofya'da çıkan Dness Gazetesi'nde ise şu satırlar yer alıyor: *“...O her tarafta dâbi bir asker, eşsiz bir İnkılâpçı ve yurdun kurtarıcısı olarak kabul edilmektedir. Bu yücelikteki insanlar, yüzyıllar içinde, yalnız bir defa görülür. Şimdiki Türkiye'nin tarihi bu eşsiz devlet adamının taribidir”⁵⁰.*

Atatürk'ün aramızdan ayrılmasından sonra *“Mucize Yaratan Adam!..”* manşeti ile Kopenhag'da çıkan National Tidence Gazetesi de, şu satırlara yer veriyor: *“Atatürk, kişilik ve üstünlüğün dev bir örneği idi. O, yirminci yüzyılın en büyük mucizesini yaratan adamdı”⁵¹.*

Fransız Milli Meclisi Başkanı Edouard Herriot, 1952 yılında meclisteki Türk milletvekillerini kabul töreninde Atatürk'ün dehâsına ilişkin şu değerlendirmeyi yapıyor: *“Atatürk'ün askerlik tarafına hayret etmiyorum. Her meslekte debâ sahibi insanlar vardır, buna şaşılmaz. Fakat, İsviçre Medeni Kanunu'nu kabul etmek ve Türkiye'de yürürlüğe koymak!.. Bu âdeta dehânın da üstünde bir şey... Hukuktan anlayan ve insan haklarına inanan, biri sıfatıyla söylüyorum, işte buna hayranım”⁵².*

Eski Fransız elçisi Albert Kammerer ise, Exelisor Gazetesi'ne verdiği, Atatürk'e ilişkin uzun demecini şu sözlerle bitiriyor: *“...Atatürk çok büyük bir adamdır, bir siyaset dehâsıdır...”⁵³.*

Yine 1938 yılında, Paris'te çıkan L'illustration Dergisi'ndeki şu satırlar dikkat çekicidir: *“Tarih çok büyükler gördü. İskender'leri, Napolyon'ları, Washington'ları gördü. Fakat yirminci yüzyılda büyüklük rekorunu, Atatürk, bu Türkoğlu Türk kırdı”⁵⁴.*

21 Kasım 1938 günlü Tahran Gazetesi ise, Atatürk'ün dehâsını şu satırlarla teslim ediyor: *“Bu gibi dehâlar ancak görünüşte ölürler. Çünkü gerçekte milletlerinin düşünüş*

⁴⁸ Ozankaya, *a.g.e.*, s.182.

⁴⁹ Enver Behnan Şapolyo, *K. Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi*, Ekicigil Matbaası, İstanbul, 1958, s.508.

⁵⁰ Ender, *a.g.e.*, s.72.

⁵¹ *A.g.e.*, s.82.

⁵² *A.g.e.*, s.88.

⁵³ *A.g.e.*, s.s.92-93.

⁵⁴ *A.g.e.*, s.112.

*tarzında derin ve silinmez izler bırakan eserleriyle daima hayattadırlar. Böyle insanlar bir nesil için doğmadıkları gibi belli bir devre için de doğmazlar. Bu gibi insanlar, bu nimetler kaynağından devamlı faydalanmalarına imkân sunmak suretiyle asırlarca milletlerinin tarihlerine hâkim olacak insanlardır*⁵⁵.

Atatürk'ün ölümü üzerine, Lozan Türk öğrenci Derneği'nin Lozan Üniversitesi Toplantı Salonu'nda düzenlediği bir törende konuşan Prof. Morff da öğrencilere şunları söylemektedir: *“Siz Türk gençleri, bugün büyük şefinizi kaybettiğinizden dolayı ne kadar ağlasanız haklısınız. Üniversite sizin bu büyük acınıza katılmaktadır. Atatürk'ün, bu büyük adamın hayatını burada az bir zaman içinde anlatmaya imkân yoktur. Bu dâhinin, vatanının tarihinde kapladığı parlak sayfaları size hatırlatmak isterim. Türkiye'yi yaratan, tarihin bu en büyük adamını, başını en derin saygı ile eğerek selamlarım*⁵⁶.

Yine aynı toplantıda Prof. Sekretan da, *“Yalnız bir asker değil, aynı zamanda asrımızın bir dâba göremeyeceği bir dâbi idi. Türk öğrencilerine candan başsağlıkları sunarım*⁵⁷ sözleri ile gerçeği teslim etmektedir.

Şam'da yayımlanan Elifba Gazetesi de Atatürk'ün dehâsını şu satırlarla aktarıyor: *“Atatürk, yüzyulumuzun yetiştirdiği en büyük şahsiyetlerden ve en eşsiz dehâ ve fazileti kendisinde toplamış önderlerden birisi idi. O, mücadelesinin, çalışmasının, ahlâkının ve yaratıcılığının verimini milleti için kullanmıştır*⁵⁸.

Yugoslavya'da yayımlanan Novosti Gazetesi, *“500 Yılı Silen Dehâ”* başlığı altında yer verdiği; *“Atatürk'ün dehâsı, İmparatorluğun 500 yılda yapamadığını yaptı*⁵⁹ şeklindeki tek bir cümle ile Türk Devrimi'nin, büyük bir dehânın eseri olduğunu vurgulamış oluyor.

12 Kasım 1938 günü Atina'da yayımlanan Katimerini Gazetesi, yalnızca Atatürk'ün dehâsını teslim etmekle kalmıyor, çalışmamızda yer verdiğimiz gibi -şimdilerde- Atatürk heykellerinden rahatsız olduğunu dile getirenlere de dersler veriyor: *“Her ülke, milleti zafer mutluluk ve rahatlık yolunda ilerleten büyük adamlarına heykeller dikecektir. Fakat Türkiye'nin Kemal Atatürk'ün heykelinin yapılmasında kullanılacak taş bulmak için dağlarını deşmesi, karıştırması gerekecektir. Zira Türkiye, herkesin kışkırdığı bir adama, dostlarının ve düşmanlarının bayran olduğu bir dehâ adamına, kaybı yalnız Türkiye için değil, bütün medeniyet ve dünya için kayıp olan bir adama sahip bulunmak baktıyarlığına erişmiştir*⁶⁰.

Gazeteci David Barchard, *“Atatürk sıradan bir adam değildi. O gerçekten bir dehâydı. O, dehâsının bir dinamiğini vardı, değişik yanı vardı. O dönemden beri sağ olanlar, Atatürk'ün sıradan adamlardan dâba farklı olduğunu kabul ediyordu. Dehâ kavramını biz ender olarak kullanıyoruz. Bu kavramın kökünü bilmeliyiz. Atatürk, tarihin dehâlarından biriydi*⁶¹.

⁵⁵ *A.g.e.*, s.149.

⁵⁶ *A.g.e.*, s.156.

⁵⁷ *A.g.e.*, s.157.

⁵⁸ *A.g.e.*, s.208.

⁵⁹ *A.g.e.*, s.213.

⁶⁰ *A.g.e.*, s.s.219-220.

⁶¹ Ozankaya, *a.g.e.*, s.231.

2.4. Atatürk'ün Düşünürlüğü

Atatürk'ün söz ve eylemlerinin bütünü bir düşünce adamı olduğunu göstermeye yeterlidir. O'nun bu yanını görmek için ciltlerde toplanabilmiş ölçekteki “*Söylev ve Demeçleri*” ne bakmak gerekir. Atatürk'ün düşünürlüğüne diğer bir kanıtı da askerlik mesleğinden tutun, geometriye kadar uzanan bir çizgide yazmış olduğu kitaplardır. Atatürk'ün sözü edilen düşünür yanını da görüp, içtenlikli bir biçimde dile getiren yabancı gözlemcilerin sayısı oldukça fazladır. Burada kimilerine yer vermeye yetineceğiz.

Alman tarihçisi Emil Ludwig şunları söylemektedir: “*Cumhurbaşkanı Gazi hazretleri tarafından kabul olunmak şerefine erdim. Büyük adamlar iki saat kadar konuştum. Gazi Hazretleri bana Goethe'nin bir sözünü hatırlattı: 'İnsanlar aynı zamanda düşünürler ve harekete geçerler'*.”

Gazi ile konuşma o kadar kıymetlidir ki, bunu kelimelerle anlatmaya imkân yoktur. Bütün dünya, Gazinin yalnız çalışmalarını bilir. Fakat ben, kendileriyle görüşürken dünyanın bilmediği diğer büyük özelliklerini keşfettim. Gazi hazretleri, çalışkan oldukları kadar da bir fikir adamı idiler”⁶².

Fransa eski başbakanı Edouard Herriot, 1933 yılında şunları söylüyor: “*Sizlere şunu söyleyeyim ki, ben Atatürk'e sekerter olmak isterim. Sebebi de, O'nun akşam sofrasında bulunup, yüksek fikirleriyle beslenmek dileğinde oluşumdur. Böylece yeniden bir üniversite bitirmiş olacağım*”⁶³.

Atatürk'ün düşünürlüğü konusunda bu kez sözü Arjantinli diplomat Jorge Blanco Vilatta'ya bırakalım: “*...Atatürk insanlık tarihinin kaydettiği zafer taklalarının altından, asıl olarak bütün zamanların en büyük komutanlarının biri özelliği ile değil, bir ulusu bağımsızlığına kavuşturup, yeni, çağdaş ve gönüllü bir devlet kurucusu niteliği ile değil, asıl olarak siyaset kuramının en büyük filozoflarından biri olarak geçmiştir...*”⁶⁴.

Atatürk'ün vefatından sonra 11 Kasım 1938 tarihinde Barcelona'da çıkan Vanguardia gazetesinde ise şu satırları görüyoruz: “*Bölünmüş, hakarete uğramış, can çekişmekte olan Türkiye'yi kuvvetli, ileri ve bütün bir millet haline getiren adam ölmüştür. Sakarya'nın gazisi, işgalcilerin galibi ve İzmir'in fatihi tarihte en çok hayranlığa lâyık örneklerden biri olarak kendisini gösterecektir. Atatürk, sahasında askeri debâ ile devlet adamı ve filozof debasını toplamıştı*”⁶⁵.

2. 5. Atatürk'ün Devrimciliği

Atatürk'ü kendi döneminde çevresinde bulunanlardan ayıran en belirgin özelliği, O'nun devrimci olmasıdır. Bu nedenledir ki, birlikte yola çıktıkları en yakın arkadaşları arasında dahi zaman zaman duraksamalar olmuştur.

⁶² *A.g.e.*, s.40.

⁶³ Ender, *a.g.e.*, s.87.

⁶⁴ Ozankaya, *a.g.e.*, s.112.

⁶⁵ Ender, *a.g.e.*, s.150.

1923 Türk devrimi, böylesi bir karakter yapının yaşama geçirdiği eylemin adıdır. 20. yy'ın başlarında gerçekleşen bu eylem, 18. yüzyıldaki 1789 Fransız Devrimi ve kendisinden önce gerçekleşen 1917 Bolşevik Devrimi gibi etkili olmuştur. Kendi toplumunu, daha önce de vurgulandığı gibi çok kısa bir zamanda değiştirip, dönüştürerek çağa taşıdığı gibi, mazlum uluslara da örneklik etmiştir.

Devrim, anti-emperyalist ve anti - kapitalist bir öze sahiptir.

İyimser bir yaklaşımla, topluma en az iki yüz yıllık bir sıçrama olanağı sunan Türk Devrimi'ni sıradanlaştıran ve Atatürk'ün devrimciliğini küçümseyen, Kemalizm darbe mi? Devrim mi? Gibi inanılması güç sorular geliştiren Atilla Yayla ve diğerlerine yardımcı olmak için yine dış dünyanın değerlendirmelerine dönelim:

1936 yılında Çin Elçisi General Ho-Yao-Su, Türk Devrimi konusunda şunları söylüyor: “*Türk İnkılabının bütün Doğu dünyasının ilerleme ve gelişmesindeki rolü, Batı dünyasını kültür ve uygarlık yoluna yönelten Fransız ihtilali kadar önemli ve etkilidir. İnkılabımızın kavgılarından çıkacak olan ateş, bütün Doğu milletlerini aydınlatacak, kamaştırarak ve gerçek nûru yaratacaktır*”⁶⁶.

Fransız Akademisi üyesi Georges Duhamel, Türk Devrimi'nin ürününü “*göz kamaştırıcı bir eser*” olarak niteliyor ve şu değerlendirmeyi yapıyor: “*... Bu eser İngiliz, Fransız ve Rus İhtilalcilerinin başarıklarından bambaşkadır. Örneğin hiç biri dil, yazı gibi konulara el atmamıştır. Ne Crommel, ne Robespierre, ne Lenin, ne de O'ndan sonra gelenler, çekip çevirdikleri ulusların bilim felsefesini, düşünce metotlarını, kısacası bütün bir milletin alın yazısını değiştirme yükünü omuzlarına alamamışlardır*”⁶⁷.

Hindistan Milli Meclis Başkanı Subash Chandra Bose ise, Atatürk'ün devrimciliğini şu sözlerle açıklıyor: “*...Mustafa Kemal, yalnızca Anadolu'nun savaş alanında bir inkılapçı değil, milletini yeniden yaratırken de bir inkılapçıydı. Büyük bir general, büyük bir diplomat, büyük bir sosyal reformcu, büyük bir devlet adamı, büyük bir savaşçı, büyük bir mimar olan Mustafa Kemal; hiç kuşkusuz, yüzyılın en büyük adamlarından biridir. Ülkesini, Avrupalı güçlerin pençesinden kurtarma, yeniden zindelik kazandırdığı Türkiye'yi Osmanlı İmparatorluğu'nun külleri üzerinde inşa etme şerefi O'na aittir...*”⁶⁸.

Aligar İslam Üniversitesi'nden, Hintli öğretim üyesi Prof. Dr. S. A. Haqqı, Atatürk'ün devrimciliğine ilişkin şunları söylüyor: “*Atatürk, kendi kişiliğinde gözleri açılmış milletin amaç ve emeklerini toplamış, balkanın kısa bir süre içinde kendilerini, yeniden bulma yolunda yaptıklarını heyecanlı ve zorlu çalışmanın başlatıcısı ve rehberi, Rönesans'ın, Reformasyon'un ve aydınlanmanın özü olmuştur; dehâsı Asya'daki Batı egemenliğine karşı silkinmiştir...*”⁶⁹.

İngiliz tarihçisi Prof. Dr. Arnold J. Toynbee de aynı konuda şu saptamayı yapıyor: “*Öyle bir an düşününüz ki, Batı dünyamızda Rönesans, Reform. XII. yüzyıl sonunun bilimsel ve kültürel ihtilali, Fransız ihtilali ve endüstriyel ihtilallerin hepsi bir insan hayatının içine*

⁶⁶ *A.g.e.*, s.76.

⁶⁷ *A.g.e.*, s.95.

⁶⁸ *A.g.e.*, s.121.

⁶⁹ *A.g.e.*, s.124.

sığdırılmış olsun ve bunlar kanunla zorunlu kalsın. İşte Atatürk 1920 ile 1930 arasında, bu kadar kısa bir süre içinde ve hiçbir ülkede uygulanmamış en ibtilâli bir programı gerçekleştirdi⁷⁰.

İtalyan yazar Ezzio Bartelini, Atatürk'ün devrimciliği konusunda bir kıyaslama yaparak çarpıcı bir gerçeği gözler önüne seriyor: “Savaşlıkları ve hürriyet için gösterdikleri çaba yönünden yalnız Cromwell, Washington ve Garibaldi ile Atatürk arasında bir karşılaştırma yapılabilir fakat bunların hiçbirinin yenilikçi, inkılâpçı olmadıkları tarihçe de kabul edilmiştir. Atatürk, gerçekten insanlık tarihinde boş yere aranılacak olan hürriyet savaşlığı dışında, eski bir Asya imparatorluğundan en yeni bir Avrupa Cumhuriyeti ortaya koyan yaratıcıdır⁷¹.”

Makedonya Üsküp Üniversitesi, Tarih ve Edebiyat Profesörü Hamza Yusuf şunları söylüyor: “Atatürk çok değerli reformlar yaptı. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Atatürk'ün yaptığı reformlar bütün dünyada yankılar uyandırdı. En büyük reformu Türkiye Cumhuriyeti'nin ve TBMM'nin kuruluşudur. Sonra hukukta, sosyal alanda, tarihte, dilde, ekonomide yaptığı reformlar çok değerlidir. Bu reformlar bütün dünya milletleri için ilhâm kaynağı oldu⁷².”

Dilbilimci ve tarihçi Jean Paul Roux, bırakınız devrimin büyüklüğü ve Atatürk'ün devrimciliği noktasındaki gerçeği teslim etmeyi, bunların ötesinde dünyada illklere örneklik ettiğini şu sözlerle dile getiriyor: “Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu yalnız Türk tarihi için değil, bence dünya tarihi için de temel önemde kurumlar oldular. Çünkü dünya tarihinde çok büyük bir atılım yapılmasını olanaklı kalmıştır. Çok eski ve çok geniş bir ulusun, örneğin kendi dilini incelemek, onun kökenlerini araştırmak üzere bir bilimsel kurum kurduğunu gösteriyordu. Oysa başka ülkelerde dilin yapısı, kökenleri üzerine böyle bir bilimsel araştırma kurumu görülmemişti. Atatürk böylece bu alanda bir ders vermiştir⁷³.”

The London Times Gazetesi'ndeki şu satırlar da dikkat çekicidir: “Latin harflerinin kabulü, kadınlara hürriyet verilmesi, yönetimin baştanbaşa değiştirilmesi, ulaşım, haberleşme, maliye, milli tarım durumunun gelişmesi, yeni ve insancıl kanunların kabulü, toplumu arkasında bulan birtakım reformlardır. Kendisi tarafından hazırlanıp, yönetilmiş olan Türk İnkılâbı, kadın-erkek bütün yurttaşlarına, Türkiye'nin önceki kuşaklarından hiçbirine nasip olmayan hürriyet ve güven dolu bir hayat sağlamıştır. Başarıları Türkiye'yi Avrupa devleti yaptı, Doğu'nun tarihini değiştirdi⁷⁴.”

Milletvekili ve Slova Gazetesi Müdürü Kojuhof'un değerlendirmesi ise şöyledir: “Düşman ordusunun işgalini bir yıldırım darbesi gibi savmak; barış antlaşmalarını bir kılıç vuruşuyla yok etmek; Halife'nin yüzlerce yıllık tabi ve tacını bir yumruk darbesi ile ortadan kaldırmak; ülkeyi düzeltmek ve sonra ümitsiz hâle düşmüş olan bir milletin milli duygularını uyandırmak; modern ve medeni bir devlet yaratmak... işte gözlerimizin önündeki mucizeler bunlardır.”

⁷⁰ A.g.e., s.135.

⁷¹ A.g.e., s.161.

⁷² Ozankaya, a.g.e., s.242.

⁷³ A.g.e., s.107.

⁷⁴ Ender, a.g.e., s.145.

Buna dayanarak Gladston gibi şunları söylemekte haklıyız: Dünya, bu derece eşsiz olan bu adamın ölümünden sonra artık eskisi kadar enteresan değildir⁷⁵.

Fransa İçişleri Bakanlığı üst düzey yöneticisi olan Alexandre Jevakoff; "... Atatürk'ün başta gelen kalıcı etkisi Türkiye'dir; Türkiye'nin varlığını sürdürmüş olmasıdır. Bana göre eğer Atatürk olmasaydı, çok büyük olasılıktır ki, Türkiye olmayacaktı; en azından bağımsız, önemli roller oynayan bir devlet, Avrupa'yla Asya, İslâm gelenekleriyle Hıristiyan Avrupa gelenekleri arasındaki konumunda bir devlet olarak varolmayacaktı"⁷⁶ şeklindeki sözleri ile Türk Devrimi'nin ne demek olduğunu sergileyip, Atatürk'ün devrimciliğine ilişkin son noktayı koyuyor.

3. Türk Devrimi'nin Mazlum (Zulüm görmüş) Uluslara Örnek Oluşu

Türk devriminin arkasındaki itici güç, bir ulusu yok etmeye yönelmiş olan emperyalizme karşı başkaldırıdır. Bu doğrultuda uzun süren kanlı bir savaşım verilmiş ve Atatürk'ün benzetmesiyle ulusun bağrına saplanan hançer, sökülüp atılmıştır. Eylem, emperyalizme karşı verilen bir "bağımsızlık savaşı" olup, dünya siyasal tarihinde ilk örnektir.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın önderi Mustafa Kemal, Türk ulusunun verdiği bu soylu savaşımın evrenselliğini, tüm mazlum milletler adına verilen bir savaşım olduğunu aşağıdaki özlü sözleriyle dile getirmektedir: "Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nâm ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye, büyük ve mühim bir gayret sarfediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün doğunun davasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye kendisiyle beraber olan doğu milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir"⁷⁷.

Büyük Atatürk, 1922 yılında yapmış olduğu bu değerlendirmeyi, 24 Mart 1933 tarihinde ziyaret ettiği Mısır elçiliğinde veciz bir biçimde yinelemiştir. Dönemin Mısır Büyükelçisi Ahmet Remzi, o günü şu sözlerle anlatmaktadır: "Günlerden Pazartesi idi. Zaman gece yarısını geçmiş sabah yaklaşmıştı. Şafak sökmek üzereydi. Bu müddet zarfında Lider, Türk İhtilâlinin prensipleri ve milletin ruhunda beliren uyanıklığı anlatmıştı. 'Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız' dediği zaman, ufuktan güneşin ışıkları belirmişti. Bu sırada güneş, bütün ışıkların kaynağı olan Doğu'dan yavaş yavaş yükseliyordu. O anda büyük adam şunları söyledi: 'Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Doğu milletlerinin de uyanmalarını öyle görüyorum. Kurtuluş ve bağımsızlığımıza kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki gelişme ve mutluluğa yönelik olarak meydana gelecektir. Bu milletler, bütün güçlüklerle ve bütün engellere rağmen bunları yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. İşgalcilik ve sömürücülük yeryüzünden yok olacak yerlerine, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir düzen ve işbirliği çağı geçecektir.' Atatürk, sözlerine birkaç saniye ara verdikten sonra şöyle devam etti: 'Sizce bu sözleri söyleyen,

⁷⁵ A.g.e., s.68.

⁷⁶ Ozankaya, a.g.e., s.s.67-68.

⁷⁷ M. Kemal Atatürk, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II(I-III)*, Ankara, 1997, s.40.

Cumhurbaşkanı değil, yalnızca Türk Milleti'nin bir ferdi olarak Mustafa Kemal'dir. Bu noktaya önemle dikkatimizi çekerim"⁷⁸.

Büyük Atatürk'ün öngörüsü, izleyen yıllarda gerçekleşmiş ve Türk ulusunun verdiği "bağımsızlık savaşı", birçok doğu ve üçüncü dünya ülkeleri ve onların liderlerinin esin kaynağı olmuştur.

Şimdi sözü Mısır devlet başkanı Enver Sedat'a bırakalım: "Atatürk yüzyulumuzun en büyük devlet adamlarından biridir. Hürriyet ve emperyalizme karşı savaş veren milletler için bir ışık olmuştur. Nitekim biz Mısır ihtilâlini yapan genç subaylar, O'nu iyice okuyarak, anlayarak bu ihtilâli gerçekleştirdik. Biz'e rehber olmuştur"⁷⁹.

Mısır örneğinde olduğu gibi, Bağımsızlık savaşını örnek alan kimi ülkelerin daha sonra devrimi, Kemalizm'i de model aldıkları biliniyor. Ancak, baba Şah Rıza Pehlevi'nin yönetimindeki İran ve Muhammed Ali Cinnah'ın yönetimindeki Pakistan örneklerinde olduğu gibi, Türk devrim modeli bütüncül olarak uygulanamamıştır. Çünkü İran'da baba Şah Rıza Pehlevi ve Pakistan'da Muhammed Ali Cinnah, kendi ülkelerinin hukuksal yapısını düzenlemede Mustafa Kemal'in devrimci tavrını sergileyememişlerdir. Diğer Müslüman ülkelerde de durum aynıdır. Bu nedenle İKÖ verilerine göre dünyadaki 57 Müslüman ülke içerisinde, "Laiklik" prensibini yaşama geçiren Türkiye, ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Kuşkusuz bunu Atatürk'e borçludur.

Türk Devrimi'nin, mazlum uluslara örnekliliği konusunda, yine dış dünya değerlendirmelerine dönecek olursak; Feroz Ahmad'ın şu değerlendirmeyi yaptığını görürüz: "Kemalizm başarılı olunca bu yol, II Dünya Savaşı sonrasında üçüncü dünya denilen ülkeler için bir tür model oldu. Hindistan'da, Arap dünyasında birçok çocuğa Mustafa Kemal adı verildi. Mustafa Kemal ve girişip başardığı hareket bir esin kaynağı oldu"⁸⁰.

Çinli tarihçi Prof. C'hi T'zu-Hsi (Çi-Suzi) aynı konuda şunları söylüyor: "Gazi Mustafa Kemal Hazretleri, Doğu'nun yeni güneşi ve yeni önderidir. Evet, bir daha kısa ve açık bir şekilde tekrarlarım ki, Gazi Mustafa Kemal Hazretleri, Doğu'nun yeni güneşi olup dünya tarihini ikiye bölmüş, eski devirleri kapatarak dördüncü bir devir açmıştır"⁸¹.

Tarihçi Robert Mantran'ın yine aynı konudaki değerlendirmesi ise şöyledir: "...Siyasal bakımdan bir Cumhuriyetin kurulması. Bu daha önce hiç görülmemiş bir hareketti. Türkiye Cumhuriyeti gerçekten bir İslam ülkesinde kurulan ilk laik, demokratik devletti. Bu, diğer Müslüman ülkelerdeki siyaset adamlarınca örnek alındı. Örneğin Burgiba, Atatürk'ün yaptığı devrimlere ilgi duymuştu. Ben Tunus'a gittiğimde Habib Burgiba benden Atatürk'ün yaptığı reformlar üzerine bir rapor yazmamı istemişti. Kendi ülkesinde bu reformların hangilerinden yararlanabileceğini bilmek istiyordu. Gerçekten de kendi ülkesinde kadınların toplumsal konumu için Atatürk'ün yaptıklarını temel aldı. Bence Cemal Abdülmasır da Atatürkçülük'ten esinlenmiştir. Bunun gibi Irak ve Suriye'deki Baas Partileri de sınırlı ölçüde de olsa laik, cumhuriyetçi ve demokratik özelliklerini Atatürkçülüğün etkisi altında edinmişlerdir. Bu gerçekten

⁷⁸ Ender, *a.g.e.*, s.s.176-177.

⁷⁹ *A.g.e.*, s.176.

⁸⁰ Ozankaya, *a.g.e.*, s.48.

⁸¹ Ender, *a.g.e.*, s.77.

Mustafa Kemal'in düşüncelerinin kendi ülkesindeki başarısının etkisiyle, İslâm dünyasına yayılmasının bir sonucudur.

Bugün de birçok siyaset adamının kafasında bu düşünce vardır. Demek oluyor ki Atatürk, siyasal, plânda cumhuriyetçi, parlamenter sistem yaratmıştır. Bunun başlangıçta biraz otoriter olması koşulların kaçınılmaz kaldığı bir durumdur”⁸².

Pakistan Devlet Başkanı Muhammed Ali Cinnah'ın değerlendirmesi de şöyledir: “O, Türkiye’yi kurmakla bütün dünya milletlerine Müslümanların seslerini duyuracak kudrette olduğunu ispat etti. Kemal Atatürk’ün ölümüyle Müslüman dünyası en büyük kabramanını kaybetmiştir. Atatürk gibi bir önder, önderinde bir ilhâm kaynağı olarak dikildiği halde, Hint Müslümanları bugünkü durumlarına hâlâ razı olacaklar mı?”⁸³.

Pakistan Cumhurbaşkanı Eyüp Han da, Atatürk’ün mazlum uluslara örnekliğini şu sözlerle anlatıyor: “Kemal Atatürk, yalnız bu yüzyılın en büyük adamlarından biri değildir. Biz Pakistan’da O’nu gelmiş geçmiş bütün çağların en büyük adamlarından biri olarak görüyoruz. Askeri bir debâ, doğuştan bir lider ve büyük bir vatansever olan Kemal Atatürk, ülkenizi yeniden büyüklük yoluna koydu. O yalnız sizin milletinizin sevgili lideri değildi; dünyadaki bütün Müslümanlar gözlerini sevgi ve hayranlık duygularıyla O’na çevirmişlerdi. O, Müslüman dünyasında yeniden siyasi uyanış yönünde ileriye doğru cesur bir adım atan bir avuç insandan biriydi”⁸⁴.

Pakistan’ın Milli şairi İkbâl ise Mustafa Kemâl’in mazlum uluslara örnek oluşunu şürsel bir dille anlatıyor: “Bizim aslımız, rengi uçmuş bir kervilim iken, O’nun bakışıyla, cibani kaplayan ve aydınlatan bir güneş haline geldik”⁸⁵.

Atatürk ve O’nun önderliğindeki ulusal mücadele, genel olarak Türk Devrimi daha birçok Asya’lı ve Afrika’lı uluslara da örnek olmuştur ve evrensel bir boyut kazanmıştır. Çünkü Türk Devrimi, totaliter rejimlere olduğu kadar, sömürgecilige, yayılcılığa, salt anamalcı bir yöntemle ve şiddet yoluyla kalkınmaya ve bunların geliştirdiği, geliştireceği her türlü davranış ve girişimlere de karşıdır⁸⁶.

Bu nedenledir ki, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi’nde O’nun rakibi olup, ağır bir yenilgiye uğrayan Yunanistan başbakanı Venizelos bile, Atatürk hayatta iken 12 Ocak 1934 tarihinde Norveç Nobel Komitesi Başkanlığı’na başvuruda bulunarak Mustafa Kemal Paşa’yı “Nobel Barış Ödülü”ne aday gösterebilmiştir. Venizelos’un başvurusu şöyledir:

Norveç Nobel Komitesi Başkanlığı’na,

Yaklaşık 700 yıl boyunca Orta Doğu ve Orta Avrupa kanlı savaflara sahne olmuş fakat Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuyla bölgedeki istikrarsız durum sona ermiştir. Bir milletin hayatında, bu kadar çok kısa bir süre içinde bu denli köklü değişikliğin gerçekleştirilmesi hakikaten

⁸² Ozankaya, *a.g.e.*, s.168.

⁸³ Ender, *a.g.e.*, s.181.

⁸⁴ *A.g.e.*, s.181.

⁸⁵ *A.g.e.*, s.182.

⁸⁶ Suna Kili, *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001. s.15.

pek enderdir. Teokratik bir rejimle yaşayan din ve hukuk kavramlarının birbirine karıştığı çökme devrindeki bir imparatorluğun yerini güç ve hayret dolu, modern ve milli bir devlet almıştır.

Barış davasına bu değerli katkı, Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa sayesinde yapılabilmektedir. Bu nedenle Yunanistan Hükümeti başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa'nın Nobel Barış Ödülü'ne adaylığını takdim etmekten şeref duyuyordum⁸⁷.

Bir tarafta, Mustafa Kemal'in eylemli düşmanı olan bir devlet adamının bu erdemli ve yüce girişimi, öte tarafta Atatürk sayesinde yurt sahibi olan, kendi toprağının- Atatürk'ün niteliği ile- gaflet, dalâlet veya hıyanet içindeki kimi sözde yurttaşları.

Sözün bittiği yer burası olsa gerek...

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, Türk Devrimi'nin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ü, çerçevesi sınırlı böylesi bir çalışmada bütün yönleri ile irdelemenin güçlüğü bilinir. Atatürk, liderlik özellikleri, insan sevgisi, sanatseverliği, doğa ve çevre tutkusu gibi ayrı ayrı ele alınması gereken ve daha da çoğaltılması olanaklı diğer birçok özelliği üzerinde toplamış olan çok yönlü bir liderdir.

Bu çalışmada, Atatürk'e ve Atatürkçü Düşünce Sistemi'ne (*Kemalizm*) yöneltilen eleştiri ve/veya aşındırma girişimleri, dış dünyadan olan, erdemli ve dürüst, bilim ahlâkı ile donanmış, kişilikli, gerçekten fikir sahibi insanların görüşleri ile yürütülmeye çalışıldı.

Batı'nın ve Batı dünyasından kimi çevrelerin Kemalizm'e karşı duruşu bir ölçüde anlaşılır; çünkü ilki Birinci Dünya Savaşı sürecinde Çanakkale'de, ikincisi de Milli Mücadele'de olmak üzere iki kez yenilgiye uğradılar. Bu yenilgiyi içlerine sindiremiyor olabilirler... Ayrıca, Kemalizm, bugün yeni bir sömürü düzeni olduğu iyice anlaşılan “küreselleşme” olgusunun önündeki en büyük engeldir. Anılan nedenlerle Türkiye Cumhuriyeti'nin çimentosu olan “laiklik” prensibini ve “Atatürk Milliyetçiliği”ni aşındırıyorlar. Çeşitli mekanizmaları kullanarak bir hayli yol aldıkları da görülüyor!.. Kurtuluş Savaşı sürecinde elde edemediklerini şimdi elde ediyorlar denilebilir.

Ancak, Atatürk'ü ve O'nun yaşama geçirdiği cumhuriyet kazanımlarının, değerlerin açıktan ya da gizliden bir amaç güderek ötelenmesi ve yadsınması pek anlaşılır değildir. Her tez, anti tezini yarattığı gibi, her devrim de karşı devrimini yaratıyor. Ne yazık ki, 1923'te başlayan cumhuriyetle hesaplaşma, bugün de devam ediyor. Hesaplaşan çevrelerin ayrı ayrı kendi çıkar hesapları olduğu gibi, iç ve dış dinamiklerin topyekûn hesaplaşmasının birer dışlisi de olabiliyorlar. Ortak amaçları Kemalizm'den kurtulmaktır.

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinden yararlanıp, evrensel ve nesnel gereklilikleri yerine getirilmeden, toplumun demokratikleştirilmesi bahane edilerek, her ortam ve

⁸⁷ Ender, *a.g.e.*, s.215.

fırsat kullanılmak suretiyle hedefe koşuluyor. Atatürk Cumhuriyet'i format değiştiriyor. Bunu görmek için çıplak gözle topluma bakmak yeterlidir. “*İlmli İslam projesi*” adım adım yaşama geçiriliyor. Daha da ürkütücü olanı, eğitim izlencelerindeki manipülasyonlarla ve daha birçok araçla Atatürk'e, cumhuriyetin kuruluş felsefesine ve cumhuriyetin eşsiz kazanımlarına aykırı anlamlar yükleyen veya yükleyecek olan kuşaklar yetiştiriliyor; toplumun dinamik güçleri ise reflekssiz bırakılıyor...

KAYNAKÇA

I.Sürelî Yayınlar

A.Gazeteler

Cumhuriyet.

Hürriyet

Milliyet

Sabah

Star

Vâkit

Yeni Asır

Yeni Şafak

Zaman

B. Dergiler

Cumhuriyet Bilim ve Teknik

The International Interest

II. Resmi Yayınlar

Resmî Gazete

III. Kitaplar

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Söylen ve Demeçler II(I-III)*, Ankara, 1997.

ÇELİK, Hüseyin, *Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar*, Da Yayıncılık, İstanbul, 2002.

- ENDER, Muzaffer, *Bütün Dünyada Atatürk*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2005.
- GİRİTLİ, İsmet, *Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünde Kemalist Devrim ve İdeolojisi*, İstanbul, 1980.
- KIŞLALI, Ahmet Taner, *Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi*, İmge Kitapevi, Ankara, Aralık 1995.
- KİLİ, Suna, *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
- OZANKAYA, Özer, *Dünya Düşünürleri Gözüyle Atatürk ve Cumhuriyeti*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Nisan 2000.
- POYRAZ, Ergün, *Musa'nın Çocukları Tayyip ve Emine*, Togan Yyn., İstanbul, Nisan 2007.
- ROSKİN, Michael G., Cord, Robert L., Medeiros, James A., Jones, Walter S., *Political Science: An Introduction*, Pearson Hall Publishing, New Jersey USA, 2006.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, *K. Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi*, Ekicigil Matbaası, İstanbul, 1958.

IV. Görsel Yayınlar

ATV, Teke-Tek Programı (Fatih Altaylı), 14.12. 2006.

Haberx.com., <http://haberx.com.>, (10.11.2005).